

Avrupa Birliği Göç İlişkileri: Makedonya Odaklı Bir Analiz

European Union Migration Relations: An Analysis Focused on Macedonia

Assoc. Prof. Dr. İlyas Sözen (Beykent University, Turkey)
Ph.D. Candidate Fatih Çam (Beykent University, Turkey)
Asst. Prof. Dr. Volkan Öngel (Beykent University, Turkey)

Abstract

In the research, the process of the European Union, a candidate, a new member and a negotiating country's migration experiences are compared (Macedonia, Bulgaria and Turkey). The results of this study are thought to be very important for Macedonia, which is not already negotiating for EU membership, in that it presents the difficulties Macedonia is facing on the way to EU membership. As for the methodology, after the theoretical descriptions which define the borders of the subject are done, economic, politic-legality and social dimensions of international migration are examined. Looked from this point of view, in this study, it is foreseen that becoming an EU member can be a solution to primarily migration "issues" and ethnic conflicts. In the evaluation of the findings which seem to support this hypothesis, the changes seen in the immigration and emigration dynamics of Bulgaria after it was admitted to EU are accepted as valuable data which determine the motivation of this study.

1 Giriş

Uluslararası göç hareketleri, son yarım yüzyıl boyunca tüm dünyayı etkileyecek biçimde, farklı etkenlere dayanan ve sosyal açıdan yüz milyonlarca insanı ilgilendiren bir konu olmaya devam etmektedir. Göç konusu kimi zaman devletler kimi zaman da sivil toplum örgütleri ve sosyal bilimciler tarafından ele alınmış, kuramsal açıdan değerlendirilmiştir. İlgili devlet ya da toplumun gelecek ile alakalı beklentilerine hizmet edecek biçimde çözümler üretilmektedir. Bu sebeple, bu çalışma içerisinde özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla gelişen uluslararası göç, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri tarafından ve kuramlar temelinden incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, göç olgusu, Makedonya, Bulgaristan ve Türkiye kökenli toplulukların soğuk savaş sonrasında günümüze kadar gerçekleşen ulusaşırı göçlerin nedenleri ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa gibi homojen bir demografik yapıya ulaşamamış, kısmen komünizm etkisinde ve/veya çok etnikli yapıya sahip ya da dağılmış bir büyük devletin mirası üzerine kurulmuş Doğu Avrupalı üç ülkenin göç hareketlerinin nedeni Makedonya analizi üzerinden değerlendirilmiştir. Tarih ve etnisite bağlamında reel kök ilişkileri bulunan üç ülkenin seçilmesinde özellikle komünizmin çöküşünden sonra hızlanan göç hareketlerinin Balkanlar'da değişen dengeler üzerinde hassas bir işleve sahip olması gerçeği yatmaktadır. Bu bağlamda Makedonya'nın göç olgusunun iktisadi, sosyolojik ve mevzuat bağlantılı sebep ve sonuçları araştırılmaya çalışılmıştır.

2 Göç Hakkında Paradigmalar

Uluslararası politik ekonomi içerisinde göç olgusunu "teoriler temelinde" birçok açıdan ele almak mümkündür. Bu sebeple tarihi gelişim içerisinde günümüze kadar uluslararası politik ekonomide ulus devletlerin göç ve güvenlik ile ilgili davranışlarını açıklamakta en çok başvurulan yaklaşımlara değinilecektir. Sosyo-ekonomik odaklı dünya sistemi parametrelerinin belirlediği ve günümüzde yaygın olarak kabul edilmiş olan göç kuramlarından kısaca bahsedilmiştir.

Dünya üzerinde özellikle Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar hakim olan Realist yaklaşım, olayları açıklamaya çalışan en yaygın teorilerden biridir. Ancak "realizm ekolü, gerek devlet dışındaki aktörlerin varlığını reddetmesi dolayısıyla çağdaş sistemin doğrularıyla çelişmesi, gerekse de devletlerin yekpare birimler olarak ele alınması yolu ile devlet içerisinde yer alan siyasal farklılıkları gözardı etmesi sebebi ile eleştirilmektedir" (Sönmezoglu 2005, 555). Realist bakış açısının temel argümanını oluşturan "güç" kavramı, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını yok sayma eğilimindedir. Realistlere göre, uluslararası ilişkilerde asıl belirleyici olan "karşılıklı çıkar mekanizması" diyalektiği içerisinde birey, göç olgusunun yalnızca bir öznesi konumunda değerlendirilmektedir. "Ulusal güvenliğe tehdit olarak görülebilen unsurların küreselleşme sürecinde toprak bütünlüğü ya da siyasal bağımsızlığın dışında ekonomik bağımsızlık, kültürel kimlik veya toplumsal istikrar gibi yeni değerlerin korunması gerekliliği artık kabul görmüştür" (Kicinger ve Katarzyna 2004).

Uluslararası sistemi ekonomik ve ticari faaliyetlerle bağlantılı kavramlar ile açıklayan Dünya Sistemi'ni anlamak için onun tarihi gelişimine bakılmalıdır. Modern Dünya Sistemi olarak tanımlanan uluslararası sistemin temel özelliği kapitalist olmasıdır. Modern Dünya Sistemi anlayışı küresel yapıyı merkez ve çevre (*periferi*) olarak iki gruba ayırmaktadır. Bu yapıda yoksul ülkelerden sürekli olarak zengin ülkelere bir artı değer transferinin (kısaca ticaret) varlığı, zenginleri daha zengin yaparken yoksullar giderek daha da yoksullaşmaktadır (Arıbaş 2007, 785). Modern Dünya Sistemi, politik-ekonomik bir etkinliğe dikkat çekmesi açısından göç ile

bağlantılı hareketlerin açıklanmasında temel araç olabilir. Ancak, dünya üzerindeki ticari ağların varlığı göç için tek sebep sayılamaz.

Özellikle, Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu-Batı ayrımının yerine Kuzey ülkelerinin kendi aralarındaki ekonomik rekabetinden dolayı Kuzey-Güney ayrımı meydana gelmiştir (Arı 2002, 270). “Küreselleşmenin hangi nedenlerle ortaya çıktığı, bu süreçte hangi güçlerin etkili olduğu, bu süreçten hangi toplumsal grupların en fazla yararlandığı” gibi bir dizi soru çıkmaktadır. Küreselleşmenin en önemli sonuçlarından biri uluslararası göçlerin yeni kimlikleri, bölünmüş kişilikleri ortaya çıkmasıdır (Abadan-Unat 2006, 7). Merkez-çevre arasında cereyan eden ticari ilişkiler üzerinden de ele alınan göç olgusu, Globalist görüşe göre küresel mobilitenin en büyük gerekçesi olarak değerlendirilmektedir. Sayılarla ifade etmek gerekirse, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) göç istatistikleri incelendiğinde 98 ülkenin 24’ünün hem göç veren hem de göç alan, 31’inin sadece göç veren, 43’ünün ise sadece göç alan ülke konumunda olduğu görülmektedir. Böylesine geniş bir mekânsal varlık gösteren göç olgusunun küreselleşme ile ilişkisini ortaya koyan şu tespitleri yapmak mümkündür (ILO 2012, 4);

- Emek göçmenlerinin yarısından fazlası, mültecilerin ise bundan daha yüksek bir oranı; Asya, Afrika ve Latin Amerika menşelidir.
- Dünyada seksenli yıllarının sonundan itibaren değişen siyasi, ekonomik ve toplumsal yapı; eski sosyalist ülkelerin nüfuslarını da gelişmiş kapitalist ülkelerin kullanımına hazır bir işgücü rezervuarı haline getirmiştir.

Kapitalist düşüncenin dayandığı felsefi temel liberalizmdir. Liberalizm, insanların diledikleri gibi hareket etmeleri ve ekonomik alanda tam bir serbestliğe sahip olmaları gereğine olan inancını açıklamaktadır. Ancak klasik liberalizm ekonomik anlamda, girişimci sınıfın çıkarlarını koruyup geliştirmeyi amaçlar. Dolayısıyla, işgücü göçüne ihtiyaç duyan sermaye sahiplerinin çıkarlarının maksimize edilmesine hizmet etmektedir. Politik anlamda da, “gece bekçisi devlet anlayışını” savunur. Bu özellikleriyle de “sosyal liberalizm” ve “yeni liberalizm”den ayrılmaktadır. Sallan-Gül, son otuz yılın hâkim yaklaşımı olan yeni liberalizmin sakıncalarını şöyle açıklamaktadır. “Yeni liberal yaklaşım, bireylerin sahip oldukları özgürlükleri kullanabilmeleri için eylem, yetenek ve güçlerinin artırılmasının, bireyin özgürlüklerinin artması anlamına gelmeyeceğini iddia etmektedir. Bu yaklaşımda özgürlük, siyasi otoritenin ya da egemenin iznine ve değerlerine bağlı olarak geliştirilen objektif bir ilke etrafında şekillendirilebilir” (Sallan-Gül 2009, 91). Sallan-Gül, yukarıdaki açıklamalarıyla, yeni liberalizmin de klasik liberalizm gibi bireyin mobilite özgürlüğünü kısıtlarken sermaye hareketlerinin serbestliğini savunmaktadır.

Neoklasik Ekonominin Makro Kuramı, uluslararası göç hareketlerinin ekonomik gelişim parametreleriyle açıklamaya çalışan en eski kuram olarak kabul edilir. Kuram göçleri emek arzı ve talebi arasındaki coğrafi farklılığa dayandırmaktadır. Sjaastad ve Borjas tarafından geliştirilen göç modellerinde ise, akılcı düşünce sistemleri kullanılarak maliyet/kâr hesabı yapılmalı ve sonucunda göçe karar verilmelidir. Todaro- Harris ise göçün temel nedenini verimlilik farklılığı üzerine kurmuştur. Yeni Ekonomi Kuramlarına göre, önceki kuramlara karşıt olacak biçimde “göç etme kararı tek tek bireyler tarafından değil, bir hane halkının tüm fertleri hatta bazen bir topluluğun tümü gibi birbiri ile ilintili çok sayıda kişi tarafından alınmaktadır”. (Abadan-Unat 2006, 22-24) Özellikle etnik çatışma yaşanan bölgelerdeki bireylerin yabancı bölgelere göçte aile bağları güçlü yerleri tercih etmektedirler.

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı göç hareketinin modern sanayi toplumlarının işgücü talebi doğrultusunda meydana geldiğini savunur. Bu teorik yaklaşımın öncülerinden Michael J. Piore, uluslararası göçün, sürekli işgücü talebinden kaynaklanan ekonomik temelli olduğu iddiasındadır. Dünya Sistemleri Kuramı’na göre “geçime dayalı tarım yerini nakit karşılığında üretilen mahsullere bırakınca, birçok tarım işçisi işsiz kalmaktadır. Böylece yerel tarımsal topluluklar da zayıflamaktadır. Küresel pazarlarda satışa çıkan hammaddelerin üretimi, ücretli emeğe dayalı sanayi yöntemler gerektirmektedir. Bu süreç bölgeler arasındaki nüfus akışkanlığını, dolayısıyla göç etme hevesini de artırmaktadır” (Abadan-Unat 2006, 31). Eleştirel teori realistlerin aksine, “Uluslararası göçü, ‘merkez-yarı çevre-çevre’ şeklindeki Dünya Sistemleri Teorisi gibi bir yaklaşımla açıklanmak yerine, göçmenlerin göç sürecinde geliştirdikleri sosyal, siyasi, ekonomik ve ticari ağların ışığında mikro düzlemlerde” açıklamaktadır (Kaya ve Şahin 2007, 25).

İlişkiler Ağı Kuramı, göçe neden olan faktörleri açıklamaktan ziyade “zaman-mekân” açısından devam etmekte olan göç olgusunun ortak köken, soydaşlık veya dostluk bağlarıyla oluşan kişiler arası ilişkileri inceler. Bu ilişkilerin varlığı göçü özendirir, kaynak mekân ile hedef mekan arasında eskilerle yenilerin bir tür yazılı olmayan antlaşması olarak değerlendirilir (Massey ve Garcia Espana 1987). Kümülatif Nedensellik Kuramı ise, göç olgusunu çok çeşitli boyutlarıyla ele alır. Özellikle işaret ettiği nokta ise göç alan hedef ülkelerdeki bazı iş alanlarının uzun süreler sonunda göçmen işi olarak tanımlanmalarıdır. Yerel halk tarafından bu iş alanlarının hor görülmesi dolayısıyla göç akımlarının güçlenmesi ve beslenmesi sonuçlarını doğurur. Yüksek sayıda göçmenin bir iş kolunda istihdam edilmesi halinde bu işin türü “göçmen işi” olarak nitelendirilmekte ve söz konusu iş, yerliler tarafından benimsenmemektedir. Hedef ülkelerdeki belirli işlerin (temizlik işleri, çocuk bakıcılığı, hasta bakıcılık), akrabalık veya hemşehrlik ilişkileri kapsamında parsellenerek sahiplenilmesi buna örnek gösterilebilir. (Böhning 1994, 1492).

Uluslararası göç hareketlerini açıklamak için oluşturulmuş kuramlar birçok farklı sebebe dayandırılmaktadır. Bu nedenle kuramsal alt yapının incelenmesi hususunda, benzer gerekçelerle sınırlılıklar meydana gelmektedir. Örneğin, her kuramın içerdiği hipotez ve önermeler farklı göç politikalarının meydana gelmesine neden olabilir. Bu çalışmada tartışılan kuramlar göç kuramlarının tamamını yansıtmamaktadır. Çalışmada genel anlamda globalist yaklaşım ele alınacaktır.

3 Uluslararası ve Yasadışı Göçe Neden Olan Faktörler

Afoloyan, göçün sebepleri; nüfus artışı ve nüfus yoğunluğu, ekonomik kırılmalık ve borç, sosyokültürel meseleler, çevre felaketleri, sosyal ağlar, hükümetlerin göç politikaları ve bölgesel ekonomik entegrasyonlar olarak kabul eder (Afoloyan 2001, 10). Afrika örneğinde Adepojou, göç faktörlerini; işgücü artışı, ekonomik düşüş ve borç, etnopolitik çatışmalar, ekolojik bozulmalar başlıkları altında toplar. Bu bağlamda göç, bireyler ve aileler için bir hayatta kalma stratejisi olarak görülebilir (Adepojou 2004, 65). Aile yapısının kırılma ve çevresel koşullara olan bağımlılığı göç ilişkileri kuramları içerisindeki farklılıkların meydana gelmesinde başlıca etken olarak gösterilebilir.

Uluslararası göçte artış nedenleri olarak; gelişmekte olan veya geri kalmış ülkelerdeki hızlı nüfus artışı, buna bağlı olarak gelişen olumsuz ekonomik koşullar, işsizlik, iletişim ve ulaşım olanaklarının artması, iç savaşlar, siyasi istikrarsızlıklar, terörizm, küresel pazar haline dönüşmüş olan insan ticareti, yasadışı göçmen kaçakçılığı ile mücadelede fiziksel/ yasal engellerin yetersizliğidir. Listenin bütününe bakıldığında düşük gelir veya diğer bir ifadeyle yoksulluk içerisindeki insanların büyük umutlar besleyerek yasal ya da yasadışı olarak yaşadıkları yerleri değiştirdikleri de görülmektedir. Yasadışı göçle mücadele ve düzenleme programlarının varlığına rağmen, yasadışı yabancı sayılarının durağan ya da artan miktarlarda olduğu tüm dünyada kolaylıkla görülebilmektedir. (Martin 2003, 6).nKüresel göç nüfusunun büyük çoğunluğu yeryüzünün güney bölgelerinden Batı Avrupa, ABD ve Kanada başta olmak üzere Kuzey bölgelerine göç etmek zorunda kalan insanların göç hareketleri sonucunda meydana gelmektedir. Bu nüfusun daha küçük bir kısmı ise coğrafi olarak olmasa da sosyo-ekonomik gelişmişlik ve kültürel “kimlik” açısından Kuzey ülkesi sayabileceğimiz Avustralya’ya; yine başka bir kısmı ise petrol ihraç eden Ortadoğu ülkelerine göç edenlerden oluşmaktadır (Massey 1988, 233).

4 Göç İlişkilerinin Açıklanmasında İktisat Yönlü Paradigmalar

Göç konusundaki eski literatür (Ravenstein 1885) bazı çağdaş demografik literatürde de nüfus artışının göç eğilimi ile direk bağlantısı olduğunu varsaymaktadır. Başka bir deyişle; yüksek doğum oranı yüksek göçe yol açarken düşük nüfus artışı dışarıdan göçe ihtiyacı doğurabilir. Ancak, bunların arasında küresel olarak hiçbir bağlantı olmadığını gösteren yeterli ampirik kanıtla birlikte göç üzerine bu yaklaşım terk edilmiştir. Gelişen dünyanın çoğunu kapsayan yüksek verimlilik oranlarına sahip ülkeler için önemli olan ekonomilerinin yeni işgücünü absorbe edebilme kapasitesidir. Gelecekteki göç baskıları için hayati belirleyiciler, basit nüfus artışlarından ziyade istihdam yaratımı olacaktır. Son çalışmalar gönüllü uluslararası göçü bir gelişim seviyesi olarak görme eğilimindedir. Bu seviye çok düşük bir gelişmişlik seviyesinden “orta-üzeri” gelir düzeyine geçişi göstermektedir. Bu görüşe göre göç gelişmemişlikten değil, gelişimin kendisinden ortaya çıkmaktadır. Genellikle; dünyanın ana işgücü ihracatçıları Kuzey Afrika veya Filipinler gibi orta gelir düzeyine sahip ülkelerdir (Haas 2005, 678). Olesen, bu düşük ve orta gelir düzeyine sahip ve yüksek göç oranına sahip ülkeleri “göç toplulukları” olarak adlandırmaktadır. Bu ülkelerin bir üst seviyesindeki ülkelere dışarıya göç azalmaya başlar. Olesen, göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki bu gelir seviyesini açıklarken (Amerikan doları satın alım paritesi ölçü birimi kabul edilerek) değişim oranlarını 1/3'ten 1/4,5'a kadar varsayar (Olesen 2002, 125-150).

Üretim faktörleri arasında en önemlilerinden biri olarak kabul edilen işgücü ihtiyacı, göç konusunun da temel belirleyicisidir. Kolonyel eğilimli ülkeler, işçi ihtiyacını başlangıçta Afrika üzerinden kölelik düzeneğiyle karşılayarak, tarım işçisi ve hizmet alanlarında kullanmaktaydılar. Sanayi devrimiyle birlikte işgücü ihtiyacı şekil değiştirmeye başlamıştır. Değişikliğin sonuçlarından birisi de, daha nitelikli işçi grupları tarafından oluşturulan örgütlü yapılarıdır. Bu durumda devletler; ücret, işçilerin serbest dolaşımı ve göç konularında, kolonileşme sonrası alışkanlıklarını terkederek yeni kontrol mekanizmaları geliştirmeye başlamışlardır. Özellikle Batı Yarımkürede yaklaşık ikiyüz yıl önce başlayan endüstri atılımlarının ardından ekonomik faaliyetler süratle tarım dışına kaymıştır. İşletmeler ve fabrika sahipleri yığınlar halinde işçi istihdam etmeye ve onlara düzenli olarak ödemeler yapmaya başlamıştır. Kalabalıklaşan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamayan tarım kesimi bu kalabalıkların bir kısmını dışarı atmak zorunda kalmıştır. Bununla birlikte taşrada tarımsal ürünlerin fiyatları da düşmeye başlamıştır. Tam tersine, şehirlerde hizmet veya endüstri sektörlerinde çalışanlar düzenli gelire sahip olmanın garantisi altında yaşamaya başlamışlardır (USAK 2008, 263).

Artan ekonomik yatırımların büyük oranlarda kentlerde yapılması hem kentlerin büyümesinde etkili olmuş hem de tarım faaliyetleriyle uğraşan kesimin verimliliğini dolaylı olarak düşürmüştür. Tarım verimliliğinin gerilemesi ve kentleşme arasındaki bu ters orantı diğer kamusal alanlarda da kendini göstermiştir. Eğitim, sağlık ve altyapı hizmetleri gibi hizmetlerin de kentli insana daha yakın olması, yatırım politikalarının bir sonucu

olarak değerlendirilebilir. Gelişen teknolojiyle birlikte tarımda kullanılan eski usul uygulamaların yerini makineler almaya başlamıştır. Bununla birlikte tarım alanında işgücü fazlası meydana gelmiştir. 20. yüzyılda küresel göç hareketlerini belirleyen en önemli dinamikler bir taraftan dünyanın fakir bölgelerinde meydana gelen yoksulluk ve işsizlik gibi sebeplerden kaynaklanan göçmen arzı iken diğer yandan gelişmiş bölgelerdeki işgücü açığını göçmenlerin ucuz işgücü emeğiyle kapatmaya dayalı ekonomik yaklaşım olmuştur (ORSAM 2012, 10).

Göçle ilgili iktisat yönlü yapılmış çalışmalar yeni ekonomi kuramı temelinde modern açıklamalar içeren düşünceleri günümüzde paylaşmaya devam etmektedirler. Göç-,iktisat ilişkisi değişkenler üzerinden ele alındığında başlıca belirleyicinin istihdam olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu durumda genellikle istihdam konusunda birey değil, hane halkı ve/veya üretim, tüketim alanlarında bir birlik oluşturan çoğul özneler kastedilmektedir. Aynı birliği oluşturan öznelerin toplam okur-yazarlık oranları ve göç olgusunun kadınsallaşması da modern açıklamaların başlıca argümanlarını oluşturmaktadır. Bunun yanında spesifik temel ekonomik göstergeler de ülke bazında oluşturulan raporlarda kuramsal yaklaşımdan farklı tablolar meydana getirmektedir. Ayrıca iktisadi açıklamaları desteklemek açısından temel sosyal göstergelerden de sıklıkla yararlanıldığını belirtmek gerekir.

5 Avrupa Birliği Göç İlişkisi: Makedonya Analizi

Kıta Avrupası'nın bir uzantısı olarak kabul edilen Balkanların, ekonomik ve siyasi parametreler göz önünde bulundurulduğunda, Ortadoğu ve Asya'ya açılan bir kavşak konumunda olması bölgenin AB açısından önemini bir kat daha artırmaktadır. Konu, sadece jeostratejik açıdan değil reel kök ilişkileri bağlamında da ele alındığında, etnopolitik ve dini hassasiyetlerin yüksek bir seviyede olduğu görülecektir. AB tarafından dini ve siyasi bir parça olarak görülen ve yıllarca komünizm etkisinde, nüfuz edilememiş bir şekilde kalmış bölgenin mevcut ilgiyi neden bu kadar çektiğini anlamak zor değildir. Günümüz koşullarında AB'ye, görece yeni üye olan Bulgaristan, eski ile yeni sistem arasındaki geçişi büyük oranda sorunsuz bir biçimde gerçekleştirmeyi başarmıştır. Bu örnek, araştırmanın karşılaştırma esasları bakımından referans noktasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bölgede Makedonya, Bosna-Hersek ve Sırbistan gibi Yugoslavya dağıldıktan sonra özgürlüğüne kavuşan devletlerde yüksek gerilimli atmosferin varlığı devam etmektedir. Bu koşulların, ekonomik olarak geri kalmışlığa ve sosyal kalkınmanın yavaşlamasına sebebiyet verdiği, dolayısıyla göç trendlerini etkilediği değerlendirilmektedir. AB genişlemesinin son periyodunda, muhtemel adayların ve yeni üyelerin "geri" olarak nitelendirildiğini ve kaynak ülke olarak tanımlandırıldıklarını görmekteyiz. Eski kurucu üyeler tarafından belirlenmiş olan, "her yeni katılım, üye için koşulsuz bir tam üyelik anlamına gelmez" ortak yaklaşımı beşinci genişleme paketinde de tekrerr etmiştir. Bu yaklaşımın sonucu olarak yeni üye Bulgaristan, ancak 2014 yılı başından itibaren serbest dolaşım hakkına erişebilmiştir. Aynı uygulamanın diğer aday ülkeler için de benzer şekillerde tezahür edeceği öngörülmektedir.

AB'nin beşinci genişleme süreci hedefinde bulunan Orta ve Doğu Avrupalı adayların, ekonomik ve siyasi açıdan çok farklı sistemlerden geldikleri görülmektedir. AB normları açısından Doğu Avrupalı adayların eski alışkanlıkları bir kenara bırakarak, "şarta bağlılık kuralları" (bkz. Dinç 2012) çerçevesinde büyük değişimler geçirmesi gerekmektedir. Bu durum hem adaylar ve müzakere yürütenler hem de yeni üyeler için geçerlidir. Üyelik sürecinde, işleyen bir piyasa ekonomisine ve demokrasiye geçmek için yerine getirmesi gerekenler, AB üyesi devletler tarafından sıkı sıkıya denetlenmektedir. Bu kapsamda süreç, mevcut üyelere doğru olan bir göç akınına, istihdam yapısına muhtemel etkilerini ve ekonomik gelişimini kapsamaktadır. Ayrıca adaylardaki iç politik yapı, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, azınlıklar, sınır sorunları ve devlet kapasitesinin artırılması gibi konular önemli başlıklar olarak AB bünyesinde değerlendirilmektedir (Dinç 2012, 79).

Ülke	Ortaklık Anlaşması İmza Tarihi	Ortaklık Anlaşması Yürürlük Tarihi	Tam Üyelik Müracaat Tarihi	Müzakere Başlangıç Tarihi	Üyelik Tarihi
Bulgaristan	08.03.1993	01.02.1995	14.12.1995	15.02.2000	01.01.2007
Türkiye	12.09.1963	01.12.1964	14.04.1987	03.10.2005	--
Makedonya	09.04.2001	01.04.2004	22.03.2004	--	--
Hırvatistan	29.10.2001	01.02.2005	21.02.2003	03.10.2005	01.07.2013
Karadağ	15.10.2007	01.01.2008	15.12.2008	29.06.2012	--
Sırbistan	29.04.2008	29.04.2008	22.12.2009	21.01.2014	--
Arnavutluk	12.06.2006	01.04.2009	28.04.2009	--	--
Bosna-Hersek	16.06.2008	--	--	--	--
Kosova	17.02.2008	--	--	--	--

Tablo 1. Balkan Ülkelerinin AB ile Bütünleşme Süreçleri **Kaynak:** Fehmi Ağca, (2010), AB Bakanlığı, AB-Türkiye İlişkileri Kronolojisi sitesi ve EU Enlargement sitesinden derlenmiştir.

Balkanlarda AB'nin genişleme sürecinin özellikle S.S.C.B'nin dağılmasının ardından etnik sorunlarıyla mücadele eden ve son dönemde siyasi anlamda sakinleşen her ülkeye ulaştığı (Türkiye hariç) aşağıdaki tabloda açıkça görülmektedir. Özellikle hala anayasal ve etniksel sorunları çözemeyen Bosna-Hersek ve Kosova izleme aşamasında devam etmektedir. Balkanlardan Hırvatistan üye olarak kabul edilirken Sırbistan ve Karadağ fasıl sürecini devam ettirmektedir. Üyelik süreci devam edenlerde temel sorun; etnik veya dini dağılımın ülke içinde sorunlu olmasıdır.

Çalışmanın alanı içerisindeki üç ülke (Türkiye, Bulgaristan ve Makedonya) ile AB geneli arasındaki refah farkının çok çeşitli sonuçları olacağı öngörülmektedir. Örneğin, "sermaye ve emek görece olarak nerede daha nadir/değerli ise oraya akar" kuralı gereğince sermayenin doğuya, emeğin ise batıya doğru akacağı beklenmektedir (Smaghi 2002, 52). Frontex (2014, 14) verilerine göre yasadışı şekilde 2013 yılında AB'ye 107 bin göçmen girişi olmuşken AB içinde yasadışı 345 bin civarında yasadışı göçmen bulunmaktadır. Genişleme ve olası üyelik hususunda en önemli tartışma konularından birisi de, yeni üyelere eski üyelere doğru bir göç dalgasının olup olmayacağıdır. Bu konuda çok derin endişeler mevcuttur. Hâlihazırda sorunlu bir istihdam piyasası olan AB içerisinde, yeni üyeliklerin işsizlik sorununu daha da büyüteceği, genişleme karşıtı olanların temel argümanını oluşturmaktadır. Bireysel göç kararının "beklenen fayda eksi maliyet" hesabı üzerinden alındığı düşünülürse, doğu ile batı arasında, üyelikle birlikte göçün artacağı öngörülmektedir. Ayrıca, serbest dolaşımın başlamadığı yeni üye (kaynak) ülkelerden, AB sınırları içindeki müreffeh devletlere doğru yasal olmayan yollardan da bir akım gerçekleşeceği düşünülmektedir. Ancak zamanla, doğu bölgelerindeki bu yeni ülkelerde artan ticaret, istihdam artışı ve ihracat, yabancı yatırımlar gibi nedenlerle göç olgusunun azalacağı tahmin edilmektedir (Dinç 2012,80). Ancak son göç raporlarına göre dünya üzerinde yaşanan göç miktarının üçte biri AB ülkelerine gerçekleştirilmektedir. AB ülkelerinin ekonomileri geliştikçe iş gücüne dayalı göç almaya muhtaç kalacaklardır.

Örneğin, Bulgaristan'ın üyeliğinin gerçekleşmesinden önceki (2005 yılı) verilerine göre, o dönemde yeni on üyeden göç eden işçiler AB içerisindeki işgücünün %0,4'ünü oluştururken, bu ülkelerden o tarihe kadar AB içerisinde çalışmak maksadıyla 1,7 milyon iş başvurusu gerçekleşmiştir. Diğer AB üye ülkelerinden gelen işgücü % 2,1 ve AB üyesi olmayan ülkelere gelen emek gücü ise % 5,1 olarak tespit edilmiştir (Enlargement, 2006). Yapılan çalışmalarda öngörülerin birçoğuna göre, üyeliklerin ilk yıllarında ortalama 300-350 bin olacak şekilde, onbeş yıllık bir zaman zarfında Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin nüfusunun yaklaşık % 2 ile % 4'ünün eski üye ülkelere göç edeceği tahmin edilmektedir. İfade edilen oranların sayısal karşılığı 3 milyon insana tekabül etmektedir ki az gibi görünürken rakamın 2020 projeksiyonlarına göre AB'de çalışabilecek yaşta olanların % 1,2'sine denk düştüğü görülmektedir. Her koşulda eski üyeler içerisindeki ekonomik durgunluk devam ettiği sürece, işsiz seçmenlerce bu durumun hoş karşılanmayacağı açıktır (Avrupa Komisyonu 2006).

Olası göç dalgasının bütün AB kamuoyunca rahatsız edici bulunduğu söylenemez. AB genişlemesi, işgücü ve sermaye hareketliliği sunduğu tehditler kadar fırsatlar da içermektedir. Bunlardan bir tanesi, düşük iş gücü yeteneği olan vasıfsız işçilerin kendilerine göre en fazla zarara uğrayacakları endişesidir. Ancak, gelişmiş iş gücü becerisine sahip kalifiye işçiler ise genişlemenin, daha iyi işler bulmak için bir fırsat olduğuna inanmaktadırlar. Sermaye sahipleri veya girişimciler açısından ise durum daha umut vericidir. Onlara göre, ucuz işgücünün serbest dolaşımından dolayı oluşacak pazarda iş olanaklarının ve karın artacağı inancı hâkimdir (McLaren 2004, 901). Ayrıca Eurostat'ın 2060 projeksiyonuna göre; AB'deki çalışan sayısının bugünkü göç oranı dikkate alındığında 50 milyon kişi civarında azalacağı, emeklilik ödemeleri ve sağlık harcamalarında ciddi sorunlar oluşturacağı kabul edilmektedir. AB'ye doğru yapılan göçün ağırlıklı olarak ekonomik gerekçelerle ilişkisi bulunduğu değerlendirilmektedir (European Union 2012, 69-71). Ancak bu faktör, başlıca etken olarak kabul edilemez. Balkanlardan ve Türkiye'den AB üye ülkelere doğru yapılan veya yapılması muhtemel göçün sosyo-kültürel, siyasi veya hukuki boyutları da mevcuttur. Göç olgusunun AB içerisinde algılanılması ise; siyasal ve güvenlik konularından daha çok ekonomik kaygıların ön planda olduğu anlaşılmaktadır.

AB'nin Balkanlar'a sadece çatışma sonrası sorun çözücü olarak değil, aynı zamanda entegrasyon aracı olarak müdahil oluşuyla 1990'lardaki komünizm sonrası görüntüsünden çok uzaklaşmıştır. Arnavutluk ve bir zamanlar Yugoslavya'yı oluşturan ülkeler ya AB'nin içinde (*Slovenya ve Hırvatistan*) ya da aday olarak (*Makedonya, Karadağ ve Sırbistan*) tanınmıştır. Bölge, bütün demokratik olumsuzluklara, bitirilmemiş işlere ve günümüzdeki ekonomik istikrarsızlıklara rağmen 1990'lara göre çok iyi durumdadır. Aynı zamanda Balkanlar, AB tarafından çevrelenmiştir. Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliği, Birliğin sınırlarını Güneydoğu Avrupa'ya kadar genişletmiştir. Bununla birlikte Sofya ve Bükreş'in üyeliklerine rağmen, AB tarafından Schengen sınırlarının dışında bırakılmak suretiyle emek piyasasından da 2014'e kadar mahrum bırakılmışlardır. Bu politikayla AB, bölgedeki varlığını güçlendirirken, adaylık statüsünde olan veya müzakere yürüten ülkelere siyasi birliğin aslında bir başlangıç olduğunu tam üyelik koşullarının ise o kadar da kolay oluşmadığı mesajını vermek istemektedir.

Makedonya'yı Bulgaristan ve Türkiye ile karşılaştırma nedenlerimiz; ülke etnisite olarak Bulgaristan'a benzerken, göç sorunu açısından Türkiye gibi transit bir ülke olması ve yurtdışında yüksek miktarda vatandaşının yaşamasıdır. Özellikle Bulgaristan'ın AB'ye üye olmadan önceki kişi başına geliri Makedonya'dan daha azken üyelik süreci ve sonucunda artış göstermektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere Bulgaristan AB üyesi

olduktan sonra yoğun göç yaşamıştır. Makedonya bu anlamda daha üyelik alınmadan Schengen muafiyeti sonucunda son üç yılda 30 bini üzerinde AB üye ülkelere iltica için başvuruda bulunması Makedonya'da da benzer sürecin yaşanabileceğini göstermektedir. Makedonya'nın en önemli sorununun ekonomik olduğu kabul edildiğinde (ortalama ücret 330 Euro) üyeliğin Makedon ekonomisine etkisi yasadışı göç sorunlarını azaltacaktır. Çünkü 2009 yılından sonra The Economist'e göre Balkan ülkelerinin Schengen alanına dahil edilmesiyle Makedonya'dan 3 yıl içinde Lüksemburg, Belçika, Almanya, Hollanda ve İsviçre'ye 30 bin, toplam 5 balkan ülkesinden Avrupa'ya 80 bin civarında iltica şeklinde göç gerçekleşmiştir. Özellikle Almanya'ya 2012 yılında 6 bin Makedon'un başvurusu bulunmaktadır. Bunda en önemli etken olarak; Makedonya'daki ortalama maaşın düşüklüğü olarak kabul edilmektedir. Ancak yüksek oranlardaki ilticanın sistemi zora sokabileceği ve vize kolaylığının kaldırılabilirliği tartışılmaktadır (The Economist 2014). Almanya'nın tercih etmesinin bir nedeni de Makedonya'daki bir yıllık asgari ücretin dokuz katı asgari ücret kazanılmasıdır. Frontex'e göre beş balkan ülkesiyle (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya, Sırbistan) yapılan vize kolaylığından sonra iltica başvurularının yüzde 20'si Makedon vatandaşları tarafından gerçekleştirilmiştir (Frontex 2013, 27). AB yaşadığı sorunun benzerini daha fazla nüfusa sahip Türkiye ile yaşayabilme korkusundan dolayı uzun yıllardır Türk vatandaşlarına vize kolaylığı sağlamamaktadır.

Makedonya'nın uluslararası sorunları; Yunanistan ile ülke ismi ve bayrağı, Sırbistan ile Makedon Ortodoks kilisesinin 1967 yılından bağımsızlığından dolayı dini, Bulgaristan ile ise dilsel ve etniksel çatışmalarıdır. Ulusal sorunlar ise, 1999 yılında yaşanan Kosova Savaşı sonrasında yarım milyona yakın Arnavutun Makedonya'ya göç etmesi sonucunda toplumun etnik yapısının karışması, ülkede çalışabilecek bireylerin üçte birinin işsiz olması ve çok etnikli yapının yaşadığı toplumda Anayasal sorun yüzünden çıkan iç çatışmadır. 13 Ağustos 2001 yılında Avrupa Birliği'nin önderliğinde Ohri Antlaşmasıyla iç çatışma sorunu çözülerek, en fazla oranda yaşayan (yüzde 25) Arnavutlara bazı haklar tanınmıştır. Diğer azlıklar bu antlaşmada dikkate alınmamıştır. Makedonya'da 2002 nüfus sayımına göre; Toplumun yüzde 64,2'sini Makedonlar, yüzde 25,2'sini Arnavutlar, yüzde 3,9'nu Türkler, yüzde 2,7'sini Romanlar, yüzde 1,8'sini Sırp ve yüzde 2,2'sini diğerleri (Boşnak, Ulah v.d.) oluşturmaktadır. Bunlara ilaveten ülkede Makedon haricindeki etnik yapının gelirinin düşük olması ülkedeki başka bir çatışma unsurudur. AB üyeliği Makedonya'nın bu sorunlarının çözümü için gerekli olan politik ve ekonomik reformlar için katalizör görevini sürdürmektedir. Bulgaristan, Makedonya ile arasındaki sorunları Müzakere Tarihi için sorun etmese de, Yunanistan ülke isminden dolayı 2009 yılından beri fasılların açılmasını engellemektedir.

Ülkeler	Nüfus (milyon kişi)		Milli Gelir (Milyar \$)		Kişi Başı (\$)		Kişi Başına Gelir (SAGP \$)	
	1999	2013	1999	2013	1999	2013	1999	2013
Türkiye	62,2	81,6	249	821	4012	10061	8200	15300
Bulgaristan	8,2	6,9	13,2	53,7	1611	7782	5590	14400
Makedonya	2	2,1	2,5	10,65	1805	5071	5360	10800

Tablo 2. Ülkelerin Üyelik Öncesi ve 2012 Ekonomilerinin Karşılaştırması **Kaynak** Konrad Adenauer Vakfı, (2001) ve CIA Factbook Macedonia, Bulgaria, Turkey verileri kullanılarak düzenlenmiştir.

Makedonya'nın sosyo-ekonomik sorunlarına bakılırsa; 2011 verilerin göre halkının yüzde 30,4'ü fakirlik sınırı altında yaşarken yüzde 27,1 ise fakirlik riski altında yaşamaktadır. Özellikle Makedon İstatistik Kurumu tarafından yapılan çalışmalara göre; halkın sosyal transfer ve emeklilik maaşı almadığı durumda fakirlik riski altındaki nüfus yüzdesi yüzde 47,1'e çıkmaktadır. Ayrıca fakirliğin en önemli nedenlerinden birisi işsizlik olgusudur. 15-24 yaş arasında işsizlik yüzde 55 iken, 15-74 yaş aralığında bu oran yüzde 32 olarak gerçekleşmektedir. Ülke nüfusunun 2,1 milyon kişi ve çalışabilir nüfusun 965 bin kişi olduğu düşünüldüğünde, toplumun en önemli sorununun istihdam olduğu aşikârdır. Ayrıca toplum arasında gelir dağılımında, gelirin yarısını toplumun en üst yüzde 20'lik dilimi elde etmesi ve nüfusun yarısına yakınının kırsalda yaşaması ekonomik sorunların temelini oluşturmaktadır (RMSSO 2014). Bunlara ilaveten ülkede yetersiz sermaye birikimi, girişimci sınıfın yoksunluğu ve üretim teknolojisinin eskiliği ekonomik sorunların çözülmesini ertelemektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra yeni bir dünya düzenine geçilmeye başlanmıştır. Bulgaristan, doğu-batı bloklaşması arasındaki konumunu net bir biçimde değiştirerek batı ile olan entegrasyonunu tamamlamıştır. Yeni ekonomi-politik düzen, demokrasi ve hukukun üstünlüğü alanlarında gelişim göstermeye devam etmektedir. Bugün ülke içindeki ırkçı veya aşırı milliyetçi söylemler eskiye oranla oldukça azalmış durumdadır. Azlıklara sağlanan haklar ve Avrupa vatandaşlığı, ülke için önemli bir gelişim göstergesi olarak algılanmaktadır. Diğer taraftan AB açısından Bulgaristan, ekonomik bir ortaklık çok doğu-batı bloklaşmasında doğudan kazanılmış bir kale olarak güvenlik boyutunda değerlendirilmektedir. Bu durum göç ve serbest dolaşım konularında Bulgaristan üzerinde bir baskı oluştursa da, Ocak 2014 tarihinden itibaren Bulgaristan'ın serbest dolaşım hakkı gerçekleşmiştir.

AB'nin, Türkiye'nin üyelik süreci ve Bulgaristan'ın üyeliğinden sonra başlayan fiziki sınır komşuluğu ile bölgedeki varlığı, daha fazla genişlemek için (AB açısından) ekstra momentum yaratmaktadır. Ayrıca birliği güvenlik ve yasadışı geçişler anlamında Türkiye'ye biraz daha yaklaştırmaktadır. Bu yakınlaşma AB tarafından uçlardaki eski üyelere (Bulgaristan, Romanya) birtakım sorumluluklar yüklemektedir. Bunlardan en önemlisi AB

sınırlarının güvenliği konusudur. Bu sebeple, göç kavramı içerisinde incelenen kitlesel nüfus hareketlerinin özellikle yasadışı boyutunun önümüzdeki birkaç on yıl daha AB politikalarının şekillenmesinde etkili olacağı öngörülmektedir. Türkiye, tam üyelik durumunda yukarıda bahsedilen görevi üstlenmeye vize kolaylığı karşılığında hazırlıklı olacağını beyan etmektedir. Bununla birlikte özellikle Türkiye gibi doğudan batıya göçün güzergâhında bulunan bir ülkenin gerek doğal afetler gerekse savaşlar, çatışmalar, siyasi ve ekonomik temelli olumsuzluklar neticesinde yeni göç hareketleriyle karşı karşıya kalma olasılığı yüksektir. Bu sebeple ulusal ve uluslararası planlama ve stratejiler geliştirilmesi, mevcut yasal altyapıyla birlikte daha dinamik ve etkili önleyici tedbirler oluşturması gerekmektedir.

2011 yılında Makedonya tarafından yasadışı göçlere yardım eden veya vize kolaylığını istismar edenlere 4 yıl ceza verilmesi hakkındaki kanun çıkarılmıştır. Buna ilaveten AB'nin Makedon yetkililerle sınır gözetleme işbirliği sonucunda da; 2012 yılında Makedonya'dan Bulgaristan'a yasadışı geçişlerdeki yakalanma bir önceki yıla göre yüzde 1 azalarak 10 kişi olurken, diğer balkan ülkelerinden Sırbistan'a yasadışı geçiş yakalanma düzeyi yüzde 20 artarak 8.471 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca Yunanistan'dan Makedonya'ya yasadışı geçişler yüzde 1 azalırken yakalanan kişi sayısı 536 olmuştur. Arnavutluk'tan Makedonya'ya geçişler ise 2011 yılına göre yüzde 32 artarak 253 kişi yakalanmıştır. Makedon hükümeti ve AB Makedonya'yı transit ülke kabul ettiğinden daha çok Asya'dan (Afganistan, Pakistan, Cezayir, Suriye kökenliler) Türkiye ve Yunanistan üzerinden gelen yasadışı göçe engel olmayı düşünmektedir. Yasadışı göç olayında Frontex'in verilerine göre transit ana ülke Türkiye'den Yunanistan'a 2012 yılında kara yolundan kaçak göçmen sayısı geçişi yüzde 44 azalmasına rağmen 30 bin olurken, kaçak göçmenler deniz yoluyla geçişleri artırmış ayrıca Bulgaristan üzerinden geçişlere yönelmişlerdir. (Frontex 2013,19)

Makedonya AB için bir transit ülke konumunda olsa da; Ülke AB'yi ekonomik unsur olarak görürken, AB ise ülkeye güvenlik açısından yaklaşmaktadır. Makedonya'da göç olgusu çok eskilere dayanmaktadır. 1945-1994 döneminde 475-495 bin civarında ülke dışına çeşitli nedenlerle göç gerçekleşmiş iken 1994-2013 döneminde bu sayı 50 bin civarındadır. Göç edenlerin etnik yapısı ise yüzde 62,6 Makedon, yüzde 29,6 Arnavut, yüzde 3,2 Türk ve yüzde 2,2 Roman topluluktandır. Ülkedeki nüfus dağılımına paralel dış göç oranı görülmektedir. Bu da ülkedeki genel sorunun etnik ayrım yapmadan her topluluğu etkilediğinin göstergesidir. Özellikle Arnavutların İsviçre ve İtalya'ya göçleri (140 bin civarında) dikkat çekicidir. (Agich 2013, 12-14). 2010 verilerine göre Makedonya dünyada nüfusunun dörtte birinden fazlasını göç vererek yüzdeler bazda en fazla göç veren ülke konumundadır. Göç edilen hedef ülke bazında AB ülkeleri ağırlıklı olsa da, Kanada, A.B.D. ve Avustralya gibi uzak ülkelere de göç oranı yüksektir. Göçmenlerden elde edilen gelir bakımından dünya sıralamasında 381 milyon dolar (260 milyon dolar işçi, 121 milyon dolar tazminat) ile dokuzuncu sıradadır. Buna karşılık ülke nüfusunun yüzde 1'i mülteci olsa da, geri göç anlamında Arnavutluk, Türkiye ve Bosna-Hersek'ten ülke nüfusunun yüzde 6'sına tekabül eden bir göçmende almaktadır. Özellikle eğitilmiş işgücünün tespit edildiği doktor işgücünde ülkedeki 2000 yılında doktorların yüzde 2'sinin (91 kişi) göç ettiği görülmektedir. Ayrıca ülkenin göç stoğu ülke nüfusunun yaklaşık dörtte birini oluşturması göçün yoğunluğunu göstermektedir (WB 2011, 167) Nüfusun azlığı ve kaliteli işgücünün kıtlığı düşünüldüğünde miktarsal anlamda ciddi rakamlara ulaşmaktadır. Ayrıca Makedonyalı kaliteli ve eğitilmiş işgücünün yüzde 29,1'i yurtdışına göç etmektedir. Bulgaristan'da ise doktorların % 2,9'u (814 kişi) dışarıya göç etmiştir. Bu rakam toplam eğitimlilerin yüzde 6,6'sının göç oranı içindedir (WB 2011, 81). Türkiye ile kıyaslandığında doktorların yüzde 3,2'ye (2742 kişi) tekabül etmektedir. Türkiye'nin kaliteli ve eğitilmiş işgücünün sadece yüzde 5,8'i yurtdışına göç etmektedir (WB 2011, 246). Kıyaslamalardan da anlaşılacağı gibi, bir ülkenin kalkınmasını sağlayacak temel kaynağın kaliteli ve eğitilmiş işgücü olduğu düşünüldüğünde Makedonya gelişim için sürekli dezavantaj durumunda kalmaktadır. Ülkenin istihdam yaratamama sorununa ilaveten yetmişmiş işgücünü de ülke içinde tutamamaktadır.

Makedonya'yı Türkiye'ye benzer yapan sadece transit ülke olması değil ayrıca yurt dışında yaşayan 2 milyon Makedonyalı'nın varlığıdır. Türkiye'nin yaklaşık 5 milyon Türk vatandaşı yurtdışında olması ülke nüfusuna göre az bir rakam iken, Makedonya'nın ülke nüfusuna oranı çok yüksektir. Makedon diasporası hem geniş yayılım hem de etkin ekonomik bağlarla dünyadaki güçlü diasporalardan birini oluşturmaktadır. Ancak bu diasporanın temel sorunu etnik farklılığın sorun teşkil etmesidir. Makedon Arnavutlar bu konuda farklılık göstermektedirler. Makedonya vatandaşlarının temel göç nedenleri; İşsizlik, ailevi, evlilik, eğitim ve etnik çatışmadır. Dönemlere göre farklılık gösterse de, yapılan çalışmalara göre göç nedenleri; toplumun yüzde 57'si çalışma amacıyla, yüzde 22'si ailevi nedenlerden, yüzde 7'si eğitim amacıyla, yüzde 3 evlilik amacıyla ve yüzde 11'i diğer amaçlardır. Etnik açıdan hedef ülkelerde farklılık göstermektedir. Makedon kökenliler yüzde 20 İtalya, yüzde 12 İsveç, yüzde 8 A.B.D ve yüzde 49 diğer ülkeler iken; Arnavut kökenliler ise yüzde 30 İsviçre, yüzde 20 İtalya, yüzde 4 A.B.D ve yüzde 23 diğer ülkelerdir. (Mughal v.d. 2008) Özellikle belli ülkelerde yoğunlaşmaları diasporalarının güçlenmesine ve ailevi bağlarının diğer nesillere aktarımını sağlamaktadır.

6 Sonuç

Makedonya açısından; Eski Yugoslavya'nın dağılmasından sonraki dönemde meydana gelen çatışmalar, siyasi belirsizlik, yüksek orandaki işsizlik, Yunanistan ve Bulgaristan içindeki Makedonların maruz kaldığı etnik baskılar gibi nedenler deniz aşırı coğrafyalardaki Makedon Diasporası'nın oluşturmuştur. Makedonlar,

buldukları yerlerde kültürel, siyasi, sosyal ve dini faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ayrıca Kanada, ABD ve Avustralya'da sosyal ve siyasal lobi özellikleri göstermektedirler. Burada ele alınan diaspora örgütlerinin ve topluluklarının da buldukları ülkelerde zaman zaman iç anlaşmazlıklar yaşadıklarını belirtmekte yarar vardır. Makedonya açısından diasporanın varlığı, ticari ve manevi anlamda çok büyük bir yer tutmaktadır. Günümüzde "Küçük Balkanlar" da denilen Makedonya'da hâkim unsur Makedonlar olmasına rağmen, oldukça önemli sayıda Arnavut, Türk ve Roman azınlık görece liberal ve adaletli sayılabilecek bir anayasa kapsamında güven içerisinde yaşamaktadırlar. Özellikle AB üyeliği hedefi sebebiyle, azınlıklar ve insan hakları, ekonomi ve bölgesel istikrar konularında ülkede ciddi bir iyiyeye gidüş söz konusudur. Ancak son dönemde yaşanan kültürel ve ekonomik çatışma ülke içinde sorunları ortaya çıkarmaya başlamıştır. Özellikle Üsküp bölgesi Türkiye'de İstanbul'a benzer şekilde kümelenmekte ve etnik çatışmaların yaşanma ihtimalini artıran bir iç göç sorunu ile mücadele etmektedir.

Ülkenin sahip olduğu ekonomik sorunlar ve etnik farklılıkların çözümü olarak komşusu Bulgaristan gibi AB üyeliği hem muhalefet hem de iktidar tarafından öncelik olarak kabul edilmektedir. Özellikle Bulgaristan etnik çatışmaların çözümünde model ülke olarak ele alınmaktadır. Bulgaristan benzerliğinde ülkenin ekonomisinin gelişmesine rağmen yoğun dış göç yaşanarak, ülke nüfusunun azalmasıyla kişi başına gelirin artacağı kabul edilebilir.

Ancak Makedonya temel sıkıntısını ülke içinden değil komşusu Yunanistan ile yaşamaktadır. Hem AB için fasılların açılmasında hem de NATO'ya üyelikteki tek engelleri Yunanistan'ın vetosudur. 2011 yılından beri Yunanistan'da var olan ekonomik kriz dolayısıyla AB'nin önderliğinde iki ülke arasındaki kriz çözülebilir. Çünkü Yunanların eli çok zayıflamış durumdadır. Ancak Yunanistan hem AB üyeliği hem de NATO'ya üyelikteki kozunu bırakmak istememektedir. Makedonya AB'yi ekonomik unsur olarak görürken AB ise ülkeye göç yolları üzerinde bulunmasından dolayı güvenlik açısından yaklaşmaktadır.

Kaynakça

- AB Bakanlığı, 2014. AB-Türkiye İlişkileri Kronolojisi, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=1>
- Abadan-Unat, 2006. **Konuk İşçilikten Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. 2. Baskı.
- Adepjou, 2004. **Trends in international migration in and from Africa**, in D Massey & JE Taylor (eds), International Migration: Prospects and Policies in a Global Market, Oxford: Oxford University Press.
- Afolayan, 2001. "Issues and Challenges of Emigration Dynamics in Developing Countries", International Migration, 39 (4), p. 10.
- Agich e., **Homeland Calling: Political Mobilization of the Albanian- Macedonian Diaspora for the 2013 Local Elections in Macedonia**, Central European University, Master of Art, Budapest, Hungary, 2013
- Arı, 2002. **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Arıbaş, 2007. **Küresel Çağda Siyasi Coğrafya**, Çizgi Kitabevi.
- Avrupa Komisyonu, Former Yugoslav Republic of Macedonia İlerleme Raporu, Kasım-2006
- Böhning, 1994. "Continuities in Transnational Migration: An Analysis of Nineteen Mexican Communities", American Journal of Sociology, 99, pp. 1492-1533.
- CIA, 2014 Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>
- Dinç, 2012. "Avrupa Birliği'nin beşinci Genişleme Süreci: Ekonomik ve Siyasi Boyutlar". Ege Akademik Bakış, 12(1), pp. 79-96.
- European Union, 2012, The 2012 Ageing Report Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), European Economy 2. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf
- Frank and Gills, 2003. **Dünya Sistemi, Beşyüz Yıllık Mı, Beşbin Yıllık Mı?** İmge Yayınevi.
- Frontex, 2013. **Western Balkans Annual Risk Analysis 2013**, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, Warsaw.
- Frontex, 2014. **Annual Risk Analysis**, European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, Warsaw, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf
- Haas, 2007. **Remittances, Migration and Social Development A Conceptual Review of the Literature**, United Nations Research Institute for Social Development. Geneva.
- ILO, 1949. **Migration for Employment Convention**, International Labour Organisation, C 097, Geneva.
- Kaya ve Şahin, 2007. **Kökler ve Yollar. Türkiye'de Göç Süreçleri**, Ayhan Kaya-Bahar Şahin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Kicinger ve Katarzyna, 2004. "Migration Policy in the European Perspective-Development and Future Trends," Central European Forum For Migration Research, http://www.cefmr.pan.pl/docs/cefmr_wp_2004-01.pdf, Erişim: (16.12.2012)
- Martin, 2003. **Bordering on Control: Combating Irregular Migration in North America and Europe**, Migration Research Series No 13, Geneva: International Organisation for Migration.
- Massey ve Espana, 1987. **International Migration: Prospects and Policies in a Global Market**, Oxford: Oxford University Press.
- Massey, 1988,. "Social Structure, Household Strategies and the Cumulative Causation of Migration", Population Index 56, pp.3-26.
- McLaren, 2004. "Opposition to European integration and fear of loss of national identity: Debunking a basic assumption regarding hostility to the integration project" European Journal of Political Research Volume 43, Issue 6, pp. 895–912, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0304-4130.2004.00179.x/full>
- Mughal, Cipusheva, Abazi, 2008. **Migration, Remittances, and The Standards of Living in The Republic of Macedonia (A Report Based on The 2008 Quality of Life Survey)**, <http://www.seeu.edu.mk/files/research/magchah-report-final.pdf>
- Olesen, 2002. 'Migration, Return and Development', International Migration, 40 (5) , pp. 125–150.
- ORSAM, 2012. **Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi**, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Rapor No:123, Black Sea International Rapor No:22.
- Ravenstein, 1885, "The laws of migration", Journal of the Royal Statistical Society, 48, pp. 167–227, <http://blog.lib.umn.edu/globerem/main/Ravenstein.pdf>.
- RMSSO, 2014. Republic of Macedonia State Statistical Office, http://www.stat.gov.mk/Default_en.aspx, 25.03.2014
- Sallan-Gül, 2009. **Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa**, Ebabel Yayıncılık, İstanbul.
- Smaghi, (Aktaran, Dinç 2012) "Why Enlarge the EU? A look at the Macroeconomic Implications" The International Spectator, 2, pp. 51-63.
- Sönmezoğlu, 2005. **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Haz. Ülke Arıboğan, Gülden Ayman, Beril Dedeoğlu. Der Yayınları, İstanbul..
- The Economist, 2014. **Asylum system abuse**, <http://www.economist.com/news/europe/21569064-will-eu-reimpose-visas-travellers-balkan-countries-asylum-system-abuse>
- The World Bank, 2011. Migration and Remittances Factbook 2011, Second Edition, Washington
- USAK, 2008. Bahar, Halil İbrahim. "**Sosyoloji**" Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara.
- Yılmaz-Başçeri, 1998. **Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar**, "Uluslararası Göç". Derleyen: Faruk SÖNMEZOĞLU, Der Yayınları, İstanbul.